

बूढानीलकण्ठ नगरपालिका

बूढानीलकण्ठ नगरकार्यपालिकाको कार्यालयद्वारा प्रकाशित

स्थानीय राजपत्र

खण्ड : ३

सङ्ख्या : २

मिति : २०७७।०३।२६

भाग - २

सार्वजनिक जग्गा तथा सरकारी सम्पति संरक्षण र उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७

प्रस्तावना :

नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सार्वजनिक तथा सरकारी जग्गा र तिनमा रहेका भौतिक सम्पतिहरूको व्यवस्थित अभिलेख तयार गर्ने, त्यसको क्षति, अतिक्रमण, दुरुपयोग नियन्त्रण गर्दै वैज्ञानिक सदपयोग र व्यवस्थापनबाट नगरको भौतिक पूर्वाधार विकास, नगरवासीहरूको आर्थिक सम्वृद्धि बाट स्वच्छ, शान्त वातावरणमैत्री नगर निर्माण गर्ने उद्देश्य हाशिल गर्न स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा १०२ बमोजिम बूढानीलकण्ठको “सार्वजनिक जग्गा तथा सरकारी सम्पति संरक्षण र उपयोग गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७” छैठौं नगरसभाबाट पारित गरि लागू गरिएको छ ।

परिच्छेद-१

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

(क) यस कार्यविधिको नाम “सार्वजनिक जग्गा तथा सरकारी सम्पति संरक्षण र उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि २०७७” रहने छ ।

(ख) यो कार्यविधि नगरसभाबाट स्वीकृति भई राजपत्रबाट प्रकाशित भएको मितिदेखि लागु हुनेछ

२. परिभाषा

(क) “सार्वजनिक जग्गा” भन्नाले नेपाल सरकार र नगरपालिकाको स्वामित्वमा भई नगरपालिकाको रेखदेख र संरक्षणमा रहेको जग्गा सम्भन्नु पर्छ ।

(ख) “कार्यालय” भन्नाले नगरपालिका र वडा कार्यालयलाई बुझाउछ ।

(ग) “शाखा” भन्नाले सरकारी सम्पति संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने दायित्व तोकिएको शाखा सम्भन्नु पर्दछ ।

(घ) “संघसंस्था” भन्नाले नगरपालिका भित्र कार्यरत निजी, गैरसरकारी तथा अन्य संगठित संस्थाहरूलाई सम्भन्नु पर्दछ ।

(ङ) “स्थानीय तह” भन्नाले बूढानीलकण्ठ नगरपालिका लाई जनाउँदछ ।

(च) “सरकार” भन्नाले संविधानले व्याख्या गरे अनुसार संघिय, प्रदेश र स्थानीय तहको संविधान अनुसार काम गर्ने तीन तहको सरकारलाई बुझाउछ ।

- (छ) “सरकारी सम्पत्ती” भन्नाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहको हक, स्वामित्व, नियन्त्रण वा अधिनमा रहेको सम्पत्ति मानिने छ ।
- (ज) “सार्वजनिक सम्पत्ति” भन्नाले सार्वजनिक प्रयोजनका लागि रहेका सम्पत्तीहरू मानिने छ ।
- (झ) “सामुदायिक सम्पत्ती” भन्नाले कुनै समुदायले आफ्नो प्रयोजनका लागि राखेको जग्गा, त्यस्तो जग्गामा बनाएको कुनै संरचना वा समुदायको स्वामित्व रहेको अन्य सम्पत्ति मानिने छ ।
- (ञ) “समिति” भन्नाले यस कार्यविधि अनुशार गठन भएको सार्वजनिक जग्गा तथा सरकारी सम्पत्ति संरक्षण र उपयोग नगर समितिलाई जनाउँछ ।
- (ट) “वडा समिति” भन्नाले यस कार्यविधी अनुशार वडा स्तरिय समिति लाई बुझाउँछ ।

३. उद्देश्य:

समितिको उद्देश्य निम्न अनुसार छन :

- (क) नगरभित्रको सार्वजनिक जग्गा र सम्पत्तिको वैज्ञानिक अभिलेख तयार गर्नु ।
- (ख) सार्वजनिक जग्गा र सम्पत्तिको अतिक्रमण, दुरुपयोग नियन्त्रण गरी अतिक्रमण भएका जग्गा आवश्यकतानुसार खाली गराउने र नगरको अधिनस्थ गराउने।
- (ग) नगरपालिका भित्र रहेका सार्वजनिक भौतिक संरचना र सम्पदाहरूको संरक्षण गर्न नगरपालिकालाई सघाउने ।

- (घ) नगरभित्रका सार्वजनिक र व्यक्तिगत सम्पतिको सिमा विवादमा सहजीकरण गर्ने ।
- (ङ) जमिन र भौतिक सम्पतिको प्रयोग र योजना निर्माणमा राय सुझाव प्रदान गर्ने ।
- (च) सार्वजनिक जग्गा, जंगल, खोला किनार, सडक, गोरेटो सार्वजनिक सम्पदा स्थल, पाखो, पहिरो सम्बन्धी विवादमा राय सुझाव प्रदान गर्ने।

४.समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- (क) स्थानीय तहभित्र र मातहतमा भएका कुनै व्यक्ति वा संस्थाको नाममा दर्ता नभएको नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्रभित्र रहेका सबैखाले र सबै प्रकारका जमिनको अतिक्रमण र दुरुपयोग नियन्त्रण गरि संरक्षण गर्न नगरपालिकालाई राय सहित शिफारिस गर्ने।
- (ख) नगर भित्रका सबै सरकारी जग्गा जमिनको र अतिक्रमित जग्गाहरुको लागत तथ्यांक तयार गरी वैज्ञानिक अभिलेख तयार गर्ने
- (ग) नगरपालिका भित्र रहेको सरकारी जग्गामा निर्माण भएका सबै खालका भौतिक पूर्वाधार संरचनाहरुको र अन्य सम्पतिहरुको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने ।
- (घ) नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका विविध प्रकारका भौगोलिक अवस्थका जग्गा जमिनको भू-उपयोग नीति तयार गर्न नगरपालिकालाई सघाउने।

- (ड) नगरपालिका भित्र स्वामित्वमा रहेका जग्गाहरुको वैज्ञानिक प्रयोग र सदुपयोग योजना बनाई नगरपालिकालाई सहयोग पुऱ्याउने ।
- (च) नगरभित्रका मठ, मन्दिर, सार्वजनिक स्थल, कुवा, धारो, पधेरो, छ्वासल, मसानघाट, डवली, पार्क, चोक, गल्ली, विसौनी, चौतारा, खुल्ला क्षेत्र, भीर, पहिरो, ढल निष्काशन, सन्धी सर्पन आदिको वारेमा आवश्यक अनुगमन, छलफल गरी नगरपालिकालाई राय, सुभाब प्रतिवेदन तयार गरि सघाउने ।
- (छ) प्रदेश र संघिय सरकारलाई जग्गा बारे राय सुभाब दिनु पर्दा नगरपालिकालाई सघाउने ।
- (ज) जग्गामा विकास र सम्बृद्धिको योजना तयार गर्न राय सुभाब दिने ।
- (झ) नगरमा सरकारी जमिनमा बिना स्वीकृति अतिक्रमण गरी बनेका घर, टहरा भौतिक संरचना छानविन गरी खाली गर्न आवश्यक प्रतिवेदन सहित कार्यान्वयनमा सघाउने ।
- (ञ) नगरभित्र रहेका नीजी जग्गा र सार्वजनिक जग्गा विचको सिमाना विवादमा आवश्यक प्रक्रिया अपनाइ नगरलाई सहजीकरण गर्ने ।
- (ट) सडक, खोला, करिडोर र सार्वजनिक सम्पदाको जग्गा अतिक्रमणमा आवश्यक छानविन गरी प्रतिवेदन दिने ।
- (ठ) नगरपालिका भित्र रहेका अव्यवस्थित बसोबास र सुकुम्बासिहरुको पहिचान र छनौटमा सहजीकरण गर्ने ।
- (ड) नगरपालिकाको स्वीकृति बिना जबरजस्ती जग्गा अतिक्रमण गरी घर,टहरा, कम्पाउण्ड लगाउने र सिमाना मिचेको

निवेदन दिएमाप्रारम्भिक छानविन गरी कारवाहिमा सघाउने ।

- (ढ) न्यायपालिकाबाट भएको जग्गा अतिक्रमण रोक्न भएका निर्णय कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।
- (ण) छरिएर रहेका अव्यवस्थित वस्तीलाई एकिकृत आवास निर्माण गर्न र जग्गाको सदुपयोग गर्न सघाउने ।
- (त) माथिल्ला निकायबाट आएका जग्गा सम्बन्धी विवाद र निर्णय कार्यान्वयन गर्न गराउन सघाउने ।
- (थ) सार्वजनिक जग्गामा आउन सक्ने जोखिम न्यनिकरण र नियन्त्रण गर्न राय दिने।
- (द) विभिन्न खाली जग्गा जमिनको सदुपयोग, व्यवस्थित शहरीकरण जग्गा वर्गिकरण र उपयोग गर्न आवश्यक सल्लाह, राय दिने ।
- (ध) भूमी सम्बन्धी कुनै पनि समस्या बारे आवश्यक राय सल्लाह, सुझाव नीति कार्यान्वयन गर्न नगरपालिकाले तोकेर दिएको जिम्मेवारी अनुशार कार्य गर्ने ।

परिच्छेद-२

५. समितिको गठन

- (क) नगरपालिकाको तोकेको अधिकार क्षेत्रभित्र रहि कार्य गर्न एक निम्नानुसारको समिति गठन गरिनेछ ।
- १. नगरकार्यपालिकाले तोकेको व्यक्ति-अध्यक्ष
- २. पूर्वाधार विकास समितिको प्रतिनिधि-सदस्य..... १ जना

३. नगर कार्यपालिका सदस्य वा नगर सदस्य मध्येबाट तोकेको व्यक्ति एक महिला सदस्य सहित -सदस्य,.....२ जना
 ४. नगरमा प्रतिनिधित्व गर्ने दलका प्रतिनिधी-सदस्य, १जना
 ५. सार्वजनिक जग्गा संरक्षण अभियानमा कार्य गर्दै आएको नगरभित्र क्रियाशिल कुनै संस्था वा व्यक्तिमध्ये बाट-सदस्य, १ जना
 ६. नगर प्रहरी प्रतिनिधि-सदस्य, १ जना
 ७. नगरपालिकाको नापी अमिन.....सदस्य
 ८. नगरपालिकाले तोकेको वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समितिका प्राविधिक प्रमुख.....सदस्य सचिव
- (ख) समितिले आवश्यक ठानेको विषयसंग सम्बन्धित कुनै व्यक्ति वा संस्थाका प्रतिनिधिलाई आमन्त्रितको रूपमा बैठकमा डाक्न सक्नेछ ।
- (ग) कुनै विशेष समस्या सँग सम्बन्धित वडाका अध्यक्ष वा प्रतिनिधी पदेन सदस्य हुनेछ ।

६. (क) नगरपालिकाका प्रत्येक वडामा निम्नानुसारको एक सार्वजनिक जग्गा तथा सरकारी सम्पति संरक्षण र उपयोग समिति रहने छ ।

१. सम्बन्धित वडाको अध्यक्ष-अध्यक्ष
२. जग्गा रहेको क्षेत्रको वडा सदस्य-सदस्य
३. सम्बन्धित वडामा तोकेको प्राविधिक-सदस्य
४. वडामा प्रमुख दलको प्रतिनिधि-सदस्य

५. वडा सचिव-सदस्य सचिव

६. जग्गा सिमाना सम्बन्धी विवादमा आवश्यकतानुसार अमिन आमन्त्रित हुनेछ ।

(ख) वडा समितिले आवश्यकताअनुसार आमन्त्रित सदस्य बैठकमा बोलाउन सक्नेछ ।

(ग) एक भन्दा बढि वडासँग जोचिएको सार्वजनिक जग्गा सम्बन्धी बैठक छलफलमा बढि क्षेत्रफल फैलिएको वडा अध्यक्षको संयोजकत्वमा अन्य वडाका अध्यक्षहरु समेत समावेश हुनेछन् ।

७. वडा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :

(क) वडा भित्रको सार्वजनिक जग्गाको तथ्यांक(लागत) तयार गर्ने ।

(ख) वडामा रहेका सार्वजनिक जग्गामा बनेका भौतिक पूर्वाधार संरचना, मठ मन्दिर सम्पदाहरुको लगत (सूची) तयार गर्ने ।

(ग) वडामा भएको सार्वजनिक जग्गामा भौतिक संरचना बनेको जग्गाहरुको अतिक्रमण दुरुपयोग नियन्त्रण गर्न संरक्षण योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।

(घ) वडामा रहेको सार्वजनिक जग्गाको दिगो संरक्षण र प्रयोग सम्बन्धी दिर्घकालीन योजना तयार गरी नगरपालिकामा पठाउने ।

- (ङ) सार्वजनिक जग्गा सम्बन्धी साँध-सिमाना विवादमा आवश्यक छलफल गरी नगरपालिककाले माग गरेमा राय, सुभावा र प्रतिवेदन पठाउने ।
- (च) कुनै सार्वजनिक जग्गा अतिक्रमण भएको ठहर भए छानविन गरी खाली गराई आवश्यक सदुपयोगको नीति बनाइ कार्यपालिकालाई सिफारिस गर्ने ।
- (छ) वडामा रहेको सार्वजनिक जग्गाको उपयोग तथा लिजमा दिने प्रक्रियामा छलफल गरी स्थानीय वडाको निर्णयको लागि सिफारिस गर्ने ।
- (ज) नगरपालिकाले गरेका निर्णयहरु कार्यान्वयन गराउने ।
- (झ) वडा समितिले तोकेको अन्य कार्य गर्ने ।

८. समितिको सेवा सुविधा

- (क) नगरपालिका तथा वडा समितिका पदाधिकारी सदस्यहरुको भत्ता सेवा सुविधा नगरपालिककाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-३

नगरपालिका भित्रका सार्वजनिक जग्गा तथा सरकारी संरचना छेउछाउका साध सधियारहरु तथा आम नगरवासिहरुले पालना गर्नुपर्ने नियमहरु :

- (क) कुनै व्यक्तिको जग्गा सार्वजनिक जग्गा सँग सिमाना जोडिएको छ भने कुनै भौतिक संरचना स्वीकृती लिँदा वडाको सिफारिस सहित सिमा सम्बन्धी समस्या नभएको भनि प्रमाण लिनु आवश्यक हुन्छ ।

- (ख) सार्वजनिक जग्गा वा सम्पतिको साधमा रहेको जग्गाधनीले बाटो, पर्खाल वा सिमाना लगाउदा वा कुनै भौतिक निर्माण गर्दा स्वीकृति नलिई आफु खुसी एकतर्फी गर्न पाइदैन । यदि त्यसो गरेको पाइएमा सम्बन्धित वडाले जुनसुकै बेला हटाउन सक्नेछ ।
- (ग) सार्वजनिक जग्गामा रहेको वोट, विरुवा, रुख, पैदावार वडाको सिफारिस स्वीकृति नलिई, लिन वा क्षति पुऱ्याउन पाइदैन । कुनै व्यक्तिले त्यसो गरेमा मूल्याङ्कन अनुसार क्षतिपूर्ति सहित जरिवाना गर्न सक्नेछ ।
- (घ) कुनै व्यक्तिले जग्गा विक्रि गर्दा सार्वजनिक जग्गाको क्षेत्रसमेत देखाइ भुक्याएर साँध सिमाना मिचेर देखाउनु हुदैन, गरेमा दण्डनीय हुनेछ ।
- (ङ) आफ्नो जग्गाको सिमानामा सार्वजनिक जमिनको कारण कुनै समस्या परेमा वडा कार्यालयमा समस्या खुलाएर निवेदन दिएमा वडा समितिले आवश्यक छानविन गरी असुविधा हटाउन सहयोग पुऱ्याउनु पर्नेछ ।
- (च) पर्ति जग्गामा रहेको पहिरो, गल्छी, खोला जंगलको कारण निजी जग्गा वा व्यक्तिलाई जोखिम नोक्सान पुऱ्याउने देखेमा नगरले आवश्यक सहयोग वा व्यक्तिलाई संरक्षण गर्न सहजीकरण गरिनेछ । तर नगरपालिकाको स्वीकृति लिनु पर्दछ ।
- (छ) सरकारी सार्वजनिक जग्गामा परम्परादेखी भोगचलन गर्दै आएको तर कुनै प्रमाण नभएको अवस्थामा नगरपालिकाले चाहेको बेलामा उक्त जग्गा खाली गर्न लेखी पठाएको ३५

दिनभित्र खाली गर्नुपर्छ । नगरे प्रशासनले खाली गराउन सक्नेछ तर प्रमाण जुटाउन केही समय माग गरी आवश्यक समय दिन सक्ने छ ।

- (ज) सरकारी सार्वजनिक जग्गामा कुनै भौतिक संरचना निर्माण गर्नु गैरकानुनी हुनेछ । नगरपालिकाको स्वीकृति विना निर्माण गरेमा जुनसुकै बेला हटाउन सक्नेछ । अटेर गरी नहटाए नगरपालिकाले हटाई, लागेको खर्च समेत असुल गराउन सक्ने र सेवा रोक्का सुचीमा राख्न सक्नेछ ।
- (झ) सार्वजनिक जग्गा, संरक्षण र जहाँ पहिले देखि भोगचलन गर्दै आएको तर २०२१ र हाल साविक सम्म कुनै प्रमाण नभएको अवस्थामा नगरपालिकाले खाली गराउन सक्नेछ । तर जुनसुकै बेला खाली गराउने सुचना जारी गर्न सक्नेछ ।
- (ञ) सडक, कुलो, खोला, करिडोर छेउछाउमा रहेको सार्वजनिक जग्गा सरकारले तोकिएको मापदण्ड अनुसार खाली गराउन ३५ दिने सुचना जारी गरी आवहान गर्दा सबैले आ आफै खाली गराइ सहयोग गर्नुपर्दछ । नगरे जुनसुकै बेला खाली गराउन सक्छ । तर कसैको प्रमाण भएको जग्गामा संरचना रहेछ भने नियमानुसार प्रक्रिया पुरा गर्नुपर्दछ ।
- (ट) कुनै सार्वजनिक सरकारी जग्गामा परम्परादेखि प्रयोग गर्दै आएका सामुहिक कार्य, रित्तिरीवाज, गुठी परम्परा जस्ता कार्यहरूको लागी नगरपालिकाका सँग निवेदन र अभिलेख पेश गरी प्रमाण वा अधिकार पत्र लिने व्यवस्था गरिनेछ । तर स्थायी संरचना निर्माण गर्नुपूर्व अनिवार्य स्वीकृति लिनुपर्ने छ ।

- (ठ) कुनै सार्वजनिक जग्गाबाट कुलो, बाटो, ढल निर्माण गर्नुपूर्व समितिबाट स्वीकृत लिएर मात्र गर्नुपर्दछ । स्वीकृती दिँदा जग्गा नोक्सान हुने, विग्रने, असुविधा हुने, अपाएक पर्ने, जोखिम हुने कुरामा ध्यान दिनु जरुरी छ ।
- (ड) सार्वजनिक जग्गाको सिमाना रहेको तर सिमाना एकिन नभई अस्पष्ट भएको अवस्थामा व्यक्तिले कुनै भौतिक संरचना निर्माण गर्दासमितिको नापजाँच प्रतिवेदन र वडा समितिको सिफारिस अनिवार्य संलग्न हुनुपर्दछ ।
- (ढ) सार्वजनिक जग्गा र निजी जग्गाको सिमाना बाट ढल, सडक बाटो बनाउदा आधा आधा पर्ने गरी दामासाहिले सहभागीता सहित वडा समितिको सहमति सिफारिस अनिवार्य लिनुपर्नेछ ।
- (ण) सार्वजनिक जग्गाको भौगोलिक अवस्था र प्रकृति अनुसार उपयुक्तताको आधारमा मात्र भौतिक निर्माण गर्ने अनुमति दिनेछ । तर परम्परागत हरियाली, वन, बुट्यान भिरपाखोमा साँध, सिमाना, संरचना बनाउँदा निजव्यक्तिलाई असुविधा जोखिम हुने गरी जग्गामा कुनै भौतिक निर्माण गर्न स्वीकृति दिइने छैन । प्राकृतिक रूपमा जस्तो थियो, विपरित नहुने गरी व्यवस्थित गर्ने नीति हुनेछ ।
- (त) वडा भित्रको कुनै जोखिम र अव्यवस्थित बसोबासलाई वडाकै अन्य क्षेत्रमा स्थायी रूपमा व्यवस्थित गर्न वडा समितिले योजना बनाई पेश गर्न सक्छ ।
- (थ) सार्वजनिक सरकारी जग्गामा साध सिमाना पर्खाल लगाउन अनुमति दिँदा जग्गाको प्रकृति, अवस्था परिस्थिति हेरेर नगरपालिकाको समितिले सिमाना एकिन गर्न, सिमाना

लगाउन, संरक्षण गर्न अनुमति दिन सक्नेछ । तर कसैलाई चित नबुझे ३ महिना भित्र उजुरी दिन सक्नेछ ।

- (द) कुनै कुलो, गोरेटो, खोला क्षेत्रमा रहेको जग्गामा, करिडोर, सडक निर्माण गर्दा मापदण्ड अनुसार जग्गा सबैले उपलब्ध गराउनु पर्दछ । नगरको न्यूनतम पूर्वाधार मापदण्ड तोक्ने र बनाउने दायित्व नगरको हुनेछ ।

९. सार्वजनिक जग्गा भाडा वा अन्य उत्पादन मुलक कार्यमा लगाउने सम्बन्धमा निम्न अनुशार गरिनेछ ।

- (क) कुनै वडामा रहेको कुनै सार्वजनिक जग्गा वा सम्पति कुनै प्रयोजनको लागीव्यक्ति, समुह, संस्थाले भाडा वा अन्य उत्पादनमुलक प्रयोजनको लागी माग गरेमा वडा समितिले स्थानीय सरोकारवाला, समुदायहरूसँग छलफल गरी प्राप्त सुभाब र राय सहित समितिले नगरपालिकामा पठाउनेछ ।
- (ख) वडाबाट प्राप्त मागको आधारमा नगर समितिले प्रचलित ऐन, कानून र नगरको समग्र नीति र हितको विप्लेषण गरी सुभाबसहित नगरकार्यपालिकालाई प्रतिवेदन सहित निर्णयार्थ पेश गर्दछ ।
- (ग) नगरको संरक्षित सार्वजनिक जग्गा र सम्पति नियमानुसार दिने वा नदिने सिफारिस गर्ने अधिकार कार्यपालिकामा हुनेछ ।
- (घ) नगरभित्रको कुनै पनि सार्वजनिक जग्गाको भौगोलिक अवस्था र प्रकृति हेरी उपयुक्तताको आधारमा स्थानीय उपभोक्ता, टोल समिति, वातावरण समुह वा गैरसरकारी संस्थाहरूसँग मिलेर संयुक्त वा एकल रुपमा कुनै पक्षलाई संरक्षण, संबर्धन,

व्यवस्थापन वा प्रयोगको लागी निश्चित समय उपयोग गर्न दिने गरी सम्झौता गर्न सक्नेछ ।

- (ड) कुनै वस्ती नजिकका हरियाली भीर, पाखा, वन, खोच, पहिरो, जस्ता अलपत्र परेर वेथिति र दुरुपयोग भैरहेको जग्गा स्थानीय समुदाय, समिति, समुह, गैरसरकारी संस्थाहरूले संरक्षण, व्यवस्थापन सदुपयोग गर्ने प्रस्ताव माग भई आएमा वडा समितिको शिफारिशमा नगर समितिले मुल्याङ्कन गरि निश्चित समय तोकि हस्तान्तरण गर्न शिफारिस गरेपछि न.पाले सम्झौता गरि दिन सक्नेछ तर स्वामित्व नगरकै रहने छ ।
- (च) कुनै व्यक्तिगत वा संस्थागत रूपमा उपलब्ध गराएको जग्गामा भएको रुख विरुवा र कुनै स्रोत पैदावार नोक्सानी गर्न पाईदैन। नोक्सान गर्ने पर्ने भए लगत तयार गरी प्रतिस्थापन नीति अवलम्बन गर्नु पर्ने छ ।
- (छ) सम्झौता गरि प्रदान गरिएको जग्गा सदुपयोग र सौन्दर्य बढाउने योजनाको लागि लिखित डिजाईन वा प्रस्ताव स्वीकृत गरेर कार्यान्वयन गर्न सकिने छ ।
- (ज) कुनै सरकारी जग्गा कुनै व्यक्ति वा संस्था संग सकारात्मक प्रयोजनको लागी सट्टापट्टा वा प्लट मिलान माग गर्नुपर्ने भएमा प्राविधिकको स्थलगत प्रतिवेदन अनुसार स्थानीय समुदायको सर्जमिन, वडा समितिको सिफारिस सहित नगर समितिको सिफारिस र कार्यपालिकाको निर्णय पछि मात्र सिफारिस गर्न सकिनेछ ।
- (झ) कुनै पर्ति जग्गाको सिमानामा पर्ने निजि जग्गाको भौगोलिक संरचना परिवर्तन गरी जग्गा विकास गर्ने माग आएमा वडा

समितिको निर्णय र प्राविधिक प्रतिवेदन सहित नगर समितिले निर्णय गरी कार्यपालिकाबाट स्वीकृत नभइ गर्न पाइने छैन । विना स्वीकृत गरि जोखिम र नोक्सानी भएमा सम्बन्धित व्यक्ति जिम्मेवार हुने छ ।

- (ब) कुनै पनि व्यक्तिगत वा सरकारी जग्गाकोभौगोलिक संरचना परिवर्तन गर्नपर्ने भएमा प्राविधिकबाट संरचना निर्माणको ढाँचा(डिजाईन) तयार पारी वडाको स्वीकृति सहित नगर कार्यपालिकाको निर्णय बेगर संरचना परिवर्तन गरी जोखिम उपलब्ध हुने स्थिति भएमा स्वीकृति दिन बाध्य हुने छैन । स्वीकृती बेगर गरेको पाइए दण्ड जरिवाना गर्न सकिनेछ ।
- (ट) वडा वा नगर समितिले स्थानीय वन समिति,मध्यवर्ती क्षेत्र संग आवश्यक समन्वय गरी वनक्षेत्रको सिमानामा रहेका खाली जमिनको सदुपयोग गर्न आवश्यक समन्वय गरि वनसमितिको कार्ययोजनामा समावेश गर्नआवश्यक पहलकदमि गर्ने कार्य गर्नेछ ।
- (ठ) वडा र नगर समितिले आफ्ना क्षेत्रमा रहेका सामुदायिक वन, पार्क, सार्वजनिक क्षेत्रका सम्पतिहरुको विकाससंरक्षण र व्यवस्थापन गर्न,समितिहरुको भेला बैठक अन्तर-क्रिया गरी सहजीकरण र सहयोग गर्ने योजना र वार्षिक बजेटको व्यवस्था गर्नेछ ।
- (ड) नगरका विभिन्न वडामा बनेका सार्वजनिक क्षेत्र, मठ मन्दिर, सम्पदा, पार्कको संरक्षण व्यवस्थापन, शुल्क लगाउने सम्बन्धी कार्ययोजना बनाई नगरपालिकामा पेश गर्नेछ । नगरले आवश्यक कार्यविधि बनाई व्यवस्थापन गर्नु पर्ने छ ।

- (ढ) नगरक्षेत्रमा रहेका पार्क, पर्यटन क्षेत्र, धार्मिक क्षेत्रको समितिको गठन तथा संचालन कार्यविधि निर्माण गरी एकिकृत र नियमित व्यवस्थापनको योजना सहित बजेट व्यवस्था गर्नेछ ।
- (ण) न.पा.ले जग्गा उपयोगको लागि दिँदा ५/५ वर्षमा नविकरण गर्ने गरी बढिमा १५ वर्षसम्म गर्न सक्नेछ । यसो गर्दा जिल्ला प्रशासनलाई जानकारी गराउनु पर्ने छ ।

१०. नियमित अनुगमन मुल्याङ्कनको व्यवस्थापन :

- (क) वडाभित्रको सार्वजनिक सम्पति र जग्गाको नियमित अनुगमन संरक्षण र व्यवस्थापन वडा समितिले गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सार्वजनिक जग्गा र सम्पतिहरूको अवस्थाको बारेमा नियमित अनुगमन, मुल्याङ्कनको व्यवस्था हुनेछ ।
- (ग) प्रत्येक नगरभित्रका दर्ता भएका मठ, मन्दिर, पार्क, समितिहरूको वार्षिक प्रतिवेदन नगरपालिकाबाट व्यवस्थित गरिने छ ।
- (घ) नियमित रूपमा प्रतिवेदन सहित अपडेट नभएका समितिलाई नगरपालिकाबाट दिइने सहयोग रोक्का गर्न सक्ने छ ।
- (ङ) प्रत्येक संरक्षण तथा विकास समितिहरूले आय व्यय दुरुस्त राखि आमदानीको तोकिए बमोजिम प्रतिशत नगरपालिकामा बुझाउने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद- ४

११. नगरपालिका भित्रका सरकारी सार्वजनिक जग्गा निम्न अवस्थामा अतिक्रमण भएको मानिनेछ ।

- (क) मालपोत कार्यालयको सेस्तामा सरकारी सार्वजनिक पर्ति जनाइएको जग्गा, व्यक्तिगत रुपमा कुनै नागरीकहरुले आफ्नो प्रमाण बनाउन नसकेको जग्गाहरुमा खेतीवालि गरिरहेको तर कुनै कर दस्तुर नतिरेको ।
- (ख) सरकारी सार्वजनिक जग्गामा पर्ति व्यक्तिगत प्रयोगको लागि विना स्विकृति अनुमति नलिई कुनै संरचना निर्माण गरेमा ।
- (ग) सडक, वाटो, निर्माण गर्दा व्यक्तिगत प्रयोजन र लाभको लागि एकलौटी सार्वजनिक जग्गा मात्र प्रयोग गरेमा ।
- (घ) सार्वजनिक वाटो घाटो, पुल पुलेसा, संरचना बनाउँदा साँध सिमानामा रहेका नीजि र सार्वजनिक सकेसम्म दामासाहिमा नपारी एकलौटी पारेको।
- (ङ) सार्वजनिक सरकारी जग्गामा विना स्विकृती भौगोलिक संरचना परिवर्तन गरी जोखिम वढाएको ।
- (च) सार्वजनिक सरकारी जग्गामा रहेको ढुङ्गा, बालुवा वन पैदावार जस्ता वस्तुहरु व्यक्तिगत लाभका लागि विना स्विकृति क्षति पुर्याएको ठहरेमा ।
- (छ) वाटो घाटो, सडक, मठ मन्दिर, खोला, वन क्षेत्रको जग्गामा तोकिएको मापदण्ड विपरित नियमानुशार ईजाजत नलिई पर्खाल कम्पाउण्ड र भौतिक संरचना निर्माण गरेमा ।

- (ज) सार्वजनिक प्रयोग गर्दै आएको क्षेत्रमा विना स्वीकृति व्यक्तिगत अनधिकृत रूपमा अवरोध खडा गरेमा ।
- (झ) नियमानुसार स्थानिय तहबाट ईजाजत नलिई सार्वजनिक सरकारी जग्गामा पर्खाल, घर, टहरा वाटो, मठ, मन्दिर, ईनार, कुवा निर्माण गरेको ठहरीए ।
- (ञ) सार्वजनिक जग्गा क्षेत्रमा जग्गा प्रयोग गर्दा सम्बन्धित निकायबाट स्वीकृती नलिई दामासाहीले सट्टापट्टा गरी संरचना निर्माण गरिसकेकामा ।
- (ट) व्यक्तिगत रूपमा घर जग्गा हुने व्यक्तिहरुले नीजि लाभको लागि सरकारी जग्गामा विना स्वीकृती घर टहरा बनाई व्यापार, व्यवसाय तथा भाडामा लगाई नगरपालिकालाई कुनै सुचना र कर नबुभाएको अवस्थामा।
- (ठ) सडकको दाँयावायाँ घर जग्गा हुने व्यक्तिहरुको (Right of Way) सडकको मापदण्ड अनुसारको क्षेत्राधिकार नछोडि पर्खाल, छाना लगाई सडकमा अवरोध पुर्याएको ठहर भएमा।
- (ड) सरकारी सार्वजनिक जग्गा साँध सिमानामा रहेका व्यक्तिगत नीजि जग्गाहरुको संरचना परिवर्तन गरेको अवस्थामा सरकारी जग्गालाई हानी नोक्सानी र जोखिम उत्पन्न गराएको अस्थामा।
- (ढ) कुनै पनि नीजि जग्गा धनीले विना स्वीकृति भौगोलिक संरचना परिवर्तन गरी साँधियारलाई जोखिम हानी नोक्सानी पुर्याएमा।

१२. सार्वजनिक जग्गा संरक्षण तथा अतिक्रमण सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था :-

सार्वजनिक जग्गा अतिक्रमण भएमा संरक्षण सम्बन्ध निम्नबमोजिम हुने छ ।

१) सरकारी, सार्वजनिक तथा सामुदायिक सम्पत्तिको विवरण तयार तथा संरक्षण गर्ने :

क) मालपोत कार्यालयले नगरभित्र रहेका सरकारी तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको विवरण तयार गरी अद्यावधिक गरी राख्नुपर्नेछ । विवरण तयार गर्न स्थानीय तहले मालपोत कार्यालयलाई सहयोग गर्नुपर्नेछ ।

स्थानीय तहले सामुदायिक सम्पत्तिको सम्बन्धमा विवरण सङ्कलन तथा अद्यावधिक गर्नेछ । सरकारी तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गर्ने दायित्व जिल्ला प्रशासन कार्यालय र स्थानीय तहको हुने छ ।

(ख) सरकारी, सामुदायिक, सार्वजनिक जग्गा आफ्नो नाममा दर्ता गर्न नहुने :

कसैले पनि सार्वजनिक सरकारी जग्गा आफ्नो नाममा दर्ता गर्न, सिफारिस लिन, दिन हुँदैन ।

सरकारी, सार्वजनिक र सामुदायिक जग्गा कसैले दर्ता गरेमा मालपोत कार्यालयले बदर गर्नेछ । बदरको जानकारी स्थानीय तहलाई दिने छ । मालपोत कार्यालयले त्यसरी दर्ता गर्नेलाई २५ हजार देखि १ लाखसम्म जरिवाना गर्नुपर्नेछ ।

ग) कसैले सरकारी, सार्वजनिक वा सामुदायिक जग्गा आफ्नो कब्जामा राखेमा वा आवाद गरेमा सरकारी वा सार्वजनिक जग्गा भए सम्बन्धित मालपोत कार्यालयले र सामुदायिक सम्पत्ती भए सम्बन्धित स्थानीय तहले जग्गा छुट्ट्याई र त्यस्तो

- जग्गा खाली गराइदिनुपर्नेछ । त्यसरी दर्ता गरेमा त्यस्तो गर्नेलाई मालपोत कार्यालयले १० हजारसम्म जरिवाना गर्नेछ ।
- (घ) सरकारी, सार्वजनिक, सामुदायिक जग्गामा संरचना बनाउन नहुने : (कसैले पनि स्थानीय तहको स्वीकृतिबेगर सरकारी, सार्वजनिक वा सामुदायिक जग्गामा निजी वा सार्वजनिक प्रयोगको लागि कुनै संरचना बनाउन हुँदैन ।कसैले बनाउन लागेमा प्रमुख जिल्ला अधिकारीसँग समन्वय गरी स्थानीय तहले त्यस्तो कार्य तुरुन्त रोक्नुपर्नेछ ।
- (२) सरकारी, सार्वजनिक, सामुदायिक जग्गामा संरचना बनाएमा सजाय हुने :
- (क) कसैले सरकारी, सार्वजनिक, सामुदायिक जग्गामा कुनै संरचना बनाएमा १५ दिनभित्र त्यस्तो संरचना बनाउने मुख्य व्यक्तिले आफ्नै खर्चमा संरचना भत्काउनुपर्नेछ । उक्त म्यादभित्र संरचना नभत्काएमा नगर प्रमुखको निर्णयबमोजिम प्रमुख जिल्ला अधिकारीले भत्काउनु पर्नेछ । त्यसरी भत्काउँदा लागेको खर्च भराई प्रमुख जिल्ला अधिकारीले २५ हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।
- (ख) स्थानीय तहलाई सहयोग गर्नुपर्ने: (सरकारी, सामुदायिक तथा सार्वजनिक जग्गामा कसैले कुनै संरचना बनाउन लागेमा उक्त संरचना बनाउन रोक लगाउन वा बनिसकेको संरचना भत्काउनेसम्बन्धी स्थानीय तहले कुनै सहयोग माग गरेमा आवश्यक सहयोग गर्नु जिल्ला प्रशासन कार्यालय र प्रहरीको कर्तव्य हुने छ ।

१३. खारेजी बचाउ:

उल्लेखित कार्यविधिमा व्यवस्था भएका दफाहरु प्रचलित कानूनसँग बाभिएको हदसम्म स्वत बदर हुनेछ ।

१४. अनुसूची

सार्वजनिक जग्गा सम्पत्ति संरक्षण तथा उपयोग समितिको कार्यविधि प्रभावकारी बनाउन निम्न अनुशार अनुसूचीहरू व्यवस्था गरीएको छ।

१. वडावाट तयार गर्ने सार्वजनिक जग्गाको विवरण फारम।
२. नगरपालिका वाट तयार गर्ने सार्वजनिक जग्गाको विवरण फारम।
३. सार्वजनिक जग्गामा रहेका भौतिक संरचना र सम्पदाहरूको लगत।
४. सार्वजनिक जग्गामा भएका विद्यालयहरूको लगत फारम।
५. सार्वजनिक जग्गामा रहेका मठ मन्दिरहरूको लगत फारम।
६. सार्वजनिक खोला करिडोरको तोकिएको मापदण्ड भित्र बनाईएका घर टहरा तथा भौतिक संरचनाको लगत विवरण।

१५ सार्वजनिक जग्गा संरक्षण र भौतिक संरचना निर्माण गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू:

१. परम्परागत धार्मिक सांस्कृतिक र प्रयोजनको लागि उपयोग भैरहेको जग्गा मा अन्य प्रयोजनको लागि प्रयोग गर्नुपर्दा सम्बन्धित समुदाय, गुठि, सरोकार वालाहरू सँग छलफल गरि वैकल्पिक व्यवस्था मिलाएर बाधा र दखल नपुग्ने नीति अवलम्बन गरिनु पर्छ।
२. पानी, पँधरो, ढुङ्गेधारा, घाट लाई स्थानान्तरण वा विस्थापन गर्नुपर्दा विकल्प व्यवस्था गरेर मात्र गर्नुपर्दछ।
३. व्यक्तिगत घर जग्गा तथा अन्य सम्पदाको नजिक रहेका भिरपाखो पहिरो परम्परागत हरियाली कान्तो आदि ठाउँमा

रहेको सार्वजनिक जग्गामा कुनै भौतिक संरचना निर्माण वा अन्य प्रयोजन को लागि स्विकृत दिँदा नीजि घर जग्गा लाई पर्याप्त सुरक्षा विधिको व्यवस्था नगरि स्विकृती दिनु हुँदैन।

४. परम्परागत भिरालो पाखो रहेको प्राकृतिक वातावरणीय हरियाली हटाएर भौतिक संरचना निर्माण गर्न प्राथमिकता दिनु हुँदैन। अझ गुणस्तर व्यवस्थित बनाउने कार्य गर्नुपर्दछ । जसले गर्दा वातावरणिय सन्तुलन र संरक्षणमा प्रतिकूल असर नपरोस ।

दफा ६ वमोजिम अनुसुची १
बूढानीलकण्ठ नगरपालिका वडावाट तयार गर्ने
व्यक्ति वा संस्थावाट अतिक्रमित सार्वजनिक जग्गा विवरण फारम

वडा								
क्र.स	नजिकको सडकको नाम	भोगचलन गर्ने व्यक्तिको नाम	साविक कित्ता नं	हाल साविक पछिको कित्ता नं	अन्दा जी क्षेत्रफल	जग्गाको प्रकार भिर/पहिरो /पाखो/रा म्रो/खोला	भौतिक संरचना भए क झ्ठी/ पक्की/ कम्पाउण्ड	कैफियत

वडा समितिको निर्णय मिति:

विवरण तयार गरी पठाउने वडा सचिव

.....

अनुसुची २ दफा ४ वमोजिम

वृढानीलकण्ठ नगरपालिका भित्रको अतिक्रमित सार्वजनिक जग्गा विवरण फारम

क्र.स	वडा	टोल	जग्गाको साविक कि.नं	हाल साविक पछिको कि.नं	अन्दाजी क्षेत्रफल	संरचना बनेको वा नबनेको	कैफियत

समितिको निर्णय मिति:

पेश गर्ने सदस्य सचिव

.....

अनुसुची-३

बूढानीलकण्ठ न.पा.को भौतिक संरचना बनेको जग्गाको विवरण फारम

वडा नं

क्र. स	ठेगाना	कित्ता नं	क्षेत्रफल	संरचना बनाउने संस्था/न.पा/विद्यालय/मन्दिर/अन्य	सरकारले दिएको अनुमति/शिफारीस प्रमाण भए नभएको	संरचनाको प्रकार कच्ची/पक्की/ट्रेस

वडा समितिको निर्णय मिति

तयार गर्ने सचिव

.....

अनुसुची-४

बूढानीलकण्ठ न.पामा सार्वजनिक जग्गामा भौतिक संरचना वनाईव्यक्तिहरुले भाडामा लगाईएको सार्वजनिक जग्गा विवरण फारम (यसमा अव्यवस्थित वसोवासी सुकुम्बासी वाहेक अन्य घर जग्गा हुने व्यक्तिहरुको मात्र विवरण गर्ने)

क्र.स	कित्ता नं साविक	कित्ता नं हाल	क्षेत्रफल अन्दाजी	संरचना वनाउने व्यक्तिको नाम	सम्पर्क नं	संरचनाको किसिम (कच्ची/पक्की ढलान/ फलाम ट्रेस)	स्विकृति/शिफा रिस भए नभएको	संरचना बनेको वर्ष अन्दाजी

वडा समितिको निर्णयः

तयार गर्ने सचिवः

अनुसुची-५

बूढानीलकण्ठ नगरपालिकाको सार्वजनिक जग्गामा अव्यवस्थित वसोवास रहेको व्यक्तिहरुको विवरण

वडा नं								
क्र.स	टोल	घरमुलिको नाम	साविक ठेगाना जिल्ला	नागरीकता नं	घरले ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल	घरको किसिम कच्ची/पक्की	वसोवास सुरु गरेको मिति	वसोवास गर्न दिएको प्रमाण भए खुलाउने

(दफा ४ बमोजिम) अनुसुची-६
अव्यवस्थित वसोवासीले भर्ने व्यक्तिगत फारम

घरमुलीको विवरण			
नाम	थर	माता वा पिताको नाम थर	नागरीकता नं
जन्म स्थान			
जिल्ला	स्थानीय तह		वडा नं
परिवार संख्या	वसोवास गर्न सुरु गरेको मिति		
वसोवास गर्न दिएको अनुमति सम्बन्धि कुनै प्रमाण भए खुलाउने			
सुकुम्बासी हुनाको कारण			

पारिवारिक विवरण

क्र.स	नाम	नाता	उमेर	पेशा
१				
२				
३				
४				
घरले आगटेको क्षेत्रफल				
वसोवास गरे वाहेक देशको कुनै अन्य ठाउँमा मेरो र पारिवारको हक लाग्ने कुनै जग्गा जमिन छैन। यदि भएको प्रमाण भेटिएमा कानून अनुशार दण्ड सजाय भोग्न तयार छु । .....(हस्ताक्षर)				

अनुसुची (अनुशार ९ दफा)

जग्गा भाडामा माग गर्ने सम्बन्धी फारम

१. जग्गा माग गर्ने व्यक्ति वा संस्ताको नाम:
२. समुह दर्ता नः
 - १ दर्ता मिति:
 - २ ठेगाना:
३. संस्थाका अध्यक्ष वा प्रमुखको नामः
 - १ ठेगाना:
 - २ सम्पर्क नः
४. लिन चाहेको जग्गा विवरण :
 - १ नपाः.
 - २ वडा:
 - ३ कित्ता नः
 - ४ क्षेत्रफल करीव:
५. हाल जग्गाको अवस्था:
सार्वजनिक भीरजंगल/खेतीयोग्य/पहिरो/खौँच/मैदानोला किनार/पाखो/
६. जग्गाको चारकिल्लाः
 - १ पुर्वः
 - २ पश्चिमः
 - ३ उत्तरः
 - ४ दक्षिणः
७. जग्गा मोटर वाटोबाट रहेको दुरी: जोडिएको गोरेटो / मीटर टाढा दुरी/ वरपर बाटो निकाशा नभएको/ छेकिएको/ जोडिएको
८. जग्गाभित्र भएको पैदावारः
 - १ रुख अन्दाजी संख्या:
 - २ वाँस तथा अन्य:

- ३ वालुवा:
- ४ दुङ्गा:
९. प्रदान गरिने जग्गाको कारण साँध साँधियारलाई हुनसक्ने जोखिमको अवस्था:
- १
- २
- ३
- ४
१०. कुनै भौतिक संरचना भए नभएको: भएको भए कस्तो अवस्था :
११. जोखिम न्युनिकरणको लागि गर्नेपर्ने कार्य केके हुन्छ खुलाउने:-
१.
२.
३.
४.
१२. जोखिम न्युनिकरण कसरी कसले गर्ने खुलाउने:
१३. जग्गा भोग गरेको अवधि :
१४. जग्गा प्राप्ती पछि निर्माण हुनसक्ने संरचनाको डिजाइन विवरण :
१.
२.
१५. नगरपालिकाले उपयोग गर्ने प्रयोजनको लागि मात्र जग्गा उपलब्ध गर्दा प्राप्त गर्ने।
१६. वार्षिक रुपमा तिर्न बुझाउन चाहेको वार्षिक भाडा दर खुलाउने:

उपरोक्त विवरणअनुसार जग्गा उपलब्ध गराउन आवश्यक
संस्थागत प्रमाणसहित अनुरोध गर्दछौं । नगरपालिकाले तोकेको
शर्तअनुसार मञ्जुर भएकाले जग्गा पाउँ ।

निवेदक

नाम:

संख्या:

ठेगाना:

सम्पर्क नः

आज्ञाले,

वैकुण्ठ प्रसाद सापकोटा

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

प्रमाणीकरण मिति : २०७७।०३।२६